

Максимів І.І., ад'юнкт кафедри
юридичної психології Національної
академії внутрішніх справ

СУБ'ЄКТИВНІ ПРИЧИНИ ВТЯГНЕННЯ ДИТИНИ У ЖЕБРАКУВАННЯ

В нашій державі, яка переживає значні історичні випробування, складні трансформаційні процеси та наслідки здійснення ринкових реформ, нагальними є питання дитячого сирітства, жебрацтва, жорстокого поводження з дітьми. Питання охорони життя і здоров'я неповнолітніх завжди становили підвищений інтерес суспільства, оскільки у своїй сутності стосується проблеми виживання людства, забезпечення генофонду, виховання нового здорового покоління.

Саме по собі жебрацтво є негативним, але не забороненим законом, а тому правомірним видом діяльності. Заняттю жебрацтвом притаманне випрошування грошей та матеріальних цінностей, без подальшого їх повернення. Протиправними і суспільно небезпечними діями визнаються лише втягнення дитини у заняття жебрацтвом (ст. 304 КК), використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом (ст. 150-1 КК), а також – за певних обставин – примушування людини до заняття жебрацтвом (ст. 149 КК) [1].

Для чіткого розуміння поняття «жебрацтва» необхідно звернутися до джерел. Згідно тлумачного словника Ушакова, жебрацтво – це заняття жебракуванням (випрошуванням) або постійне набридливе приставання з проханням про що-небудь [2].

В нашому дослідженні ми намагатимемось встановити суб'єктивні ознаки втягнення дитини у жебракування. При цьому сам термін «жебрацтво» часто виступає синонімом, співзвучним з термінами «бродяжництво», «безпритульність», «бездоглядність».

В дослідженні такої соціальної групи як діти-жебраки, недостатньо лише статистичних даних, по-перше, через специфічність даної соціальної групи, яку фактично неможливо

поставити на облік (через «випадіння» з суспільного життя), а, отже, і отримати відповідні кількісні дані; по-друге, для роботи з жебраками та запровадження превентивних заходів необхідно виявити внутрішні, суб'єктивні особливості даної соціальної групи, класифікувати її за соціально-демографічними ознаками, розкрити причинно-наслідкові зв'язки між чинниками жебрацтва та потребами щодо ресоціалізації.

В сучасному індустріальному суспільстві людина стає автономною, спостерігається розривання сімейних зв'язків, а також різке обмеження контактів навіть з близькими родичами (батьки – діти, брати – сестри), що може в подальшому слугувати причиною дитячого жебрацтва.

Жебрацтво, безумовно, може також виступати наслідком таких патологій як шизофренія, затримка розвитку, невротичні розлади, ранні стадії різних органічних уражень, однак, практика показує, що до жебрацтва схильні особи, насамперед, діти, які не мають чітко виражених психічних та інших розладів.

Більш універсальними причинами даного соціального явища є цілком певні особливості психосоціального розвитку особистості (за Е. Еріксоном), зокрема, негативне вирішення базисних конфліктів чотирьох перших стадій епігенетичного циклу, і, як наслідок, крайня ступінь психосоціальної заплутаності, або негативної ідентичності [3, с.191-194].

Закономірним наслідком яскраво вираженого патологічного психосоціального розвитку в дитинстві є заплутаність ідентичності або формування негативної ідентичності в підлітковому віці. Перша заплутаність штовхає особистість до нескінченного поневіряння у пошуках відповіді на життєво важливе запитання «Хто я?», друга – до асоціальної, і, більше того, антисоціальної активності.

Важко не погодитись з висловлюванням А.В. Глаголевої щодо стану відносин в сучасних сім'ях, дефіциту уваги зі сторони батьків. Дітей з самого раннього дитинства навчають іноземним мовам, розвивають спортивні та музичні здібності, завантажують навчанням, намагаються всесторонньо розвинути. Як наслідок, в родині просто не вистачає часу на спілкування з

дітьми, ігри з ними, сумісний відпочинок. «Дитина в такій сім'ї знаходиться в ситуації незадоволеної емоційної близькості з батьками, яка згодом трансформується у відчуження та повну ізоляцію» [4, с.29].

Отже, розглянувши суб'єктивні причини втягнення малолітньої дитини у жебракування, можна сказати, що незважаючи на велику кількість наукових праць в даній сфері дослідження, проблема жебрацтва серед дітей – явище широкомасштабне, яке до сьогоднішнього дня не втрачає своєї актуальності.

Щодо стану даного соціального явища – то у випадку дитячого жебрацтва починає переважати байдужість зі сторони малої соціальної групи, суспільної більшості, до яких треба додати ситуативні громадські кампанії, що регулярно проводяться органами влади та управління. Зanedбаність дитячої бездоглядності, глибина і масштаби десоціалізованості переконують в необхідності зведення даної проблеми в ранг державної безпеки, адекватних заходів з боку всіх суспільних інститутів.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: станом на 12 березн. 2013 р.: (офіц. текст)). – К.: ПАЛИВОДА А.В., 2013. – 328 с. – (Кодекси України).

2. Толковый словарь русского языка. Том III. Под редакцией Д.Н. Ушакова [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ushakov.slovaronline.com/П/ПО/54066-РОПРОШАУНИЧЕСТВО>

3. Э. Эриксон. Идентичность : юность и кризис. Пер. с англ. – М.: Флинта, 2006. (Серия: Библиотека зарубежной психологии). – 342 с.

4. А.В. Глаголева. Беспризорность. Социально-психологические и педагогические аспекты. – М.: Зеркало, 2004. – 240 с.